

Sitater om vern av villaksen og trusler fra oppdrettsnæringen

Semerklæringen: En samarbeidsregjering slutter seg til prinsippene om Nasjonale laksevassdrag og Nasjonale laksefjorder som viktige bidrag til en langsiktig bevaring av villaksen. Dette krever forsterking av innsatsen for å berge villaksen.

Havforskningsinstituttet:

Lakselus er en parasitt som sitter på laks og sjøørret. Den spiser på fiskens slim, hud og blod. Fisken blir stresset, får problemer med saltbalansen og er mer utsatt for infeksjoner. Om en laksesmolt har mer enn 10-15 lakselus på seg, er den så svekket at den sannsynligvis ikke vil overleve oppholdet ute i havet før den skal returnert til elva for å gyte. (Kap.6. Aktuelle tema. 6.4 Havmiljø og havbruk, Havets miljø 2002. Fisken og havet, særnummer 2-2002.)

Regjeringen Bondevik 2000:

Norge har en meget stor andel av verdens totale ressurser av atlantisk laks, og har derved også et særlig internasjonalt ansvar for denne arten. Regjeringen vil: styrke innsatsen mot de viktigste trusselfaktorene, herunder lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, lakselus, rømning av oppdrettslaks og uheldige effekter av inngrep i vassdrag. (St.meld. 8 (1999-2000) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand")

"...det vil være særlig viktig å bevare de store og livskraftige laksebestandene i Finnmark. Dette gjelder ikke minst Tanavassdraget som er verdens viktigste laksevassdrag og en norsk-finsk fellesressurs. Villaksen i Finnmark, ikke minst i Tana, er av stor betydning for samisk samfunnsliv og kultur. (St.meld. nr. 33, (1999-2000), Tilleggs melding til St.meld. nr. 8 (1999-2000), Regjeringens Miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand)

Energi og Miljøkomiteen 2000:

"Komiteen mener det er helt nødvendig at myndighetene stiller strenge krav til oppdrettsnæringen, og at reaksjonsformene innskjerpes om nødvendig" (Inst. S. Nr 295 .2000-2001, Stortingets Energi og Miljø komitee om St.meld. nr 24, (2000-2001))

Samarbeidsregjeringen 2002:

"En forutsetning for den videre veksten i havbruksnæringen er imidlertid en langt sterkere miljøtilpasning. De største miljøutfordringene i dag er konsekvensene rømt oppdrettsfisk og spredning av lakselus har for villaksen." (St.mld. nr 12 (2001-2002), Rent og rikt hav.)

Havforskningsinstituttet 2001:

"Lakseoppdrett kan i dag ikke vurderes som bærekraftig fordi den antatte spredningen av lakselus fra oppdrettslaks til vill laks vurderes som så høy at den representerer en utryddingstrussel for utvandrende smolt fra f eks Sognefjorden." (Regional analyse av villaksutvalet si innstilling og konsekvensar av føreslegne tiltak med spesiell vekt på akvakultur, Oppdragsrapport for Sogn og Fjordane fylkeskommune, Havforskningsinstituttet, juli 2001.)

Dyrehelsetilsynet høsten 2001:

"Selv om forekomsten av lakselus i en del områder er betydelig redusert i løpet av de siste årene, representerer lakselusa fremdeles en reell og alvorlig trussel overfor våre ville bestander av laks og sjøørret i enkelte områder. Dette gjelder særlig Vestlandet hvor belastningen på villaks og sjøørret er så stor at det må reises tvil om oppdrettsnæringen drives på en bærekraftig måte." (Statens Dyrehelsetilsyn i sin høringsutalelse om forslaget til tildeling av nye matfiskkonsesjoner høsten 2001)

Fiskeridepartementet, august 2001:

Det vil ikke bli plassert/ lokalisert nye konsesjoner i gjeldende midlertidige sikringssoner. Inntil Stortinget har tatt stilling til forslaget om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, vil tildeling av nye konsesjoner skje i henhold til gjeldende sikringssoneregime. (Utkast til forskrift om tildeling av konsesjoner for matfiskoppdrett av laks og ørret i sjøvann, 17.08.2001, Kommentarer til § 5.)

Fiskeriminister Svein Ludvigsen, våren 2002:

"Hensynet til miljøet vil være et grunnleggende premiss for den videre utvikling av havbruksnæringen, og vi skal forsterke innsatsen for å redusere problemene med rømning og lakselus". (Tale på årsmøte til FHL-Havbruk, 17.04.2002)

KPMG rapport våren 2002:

Skottland, Irland, Canada og Chile krever at det foretas en helhetlig miljøkonsekvensanalyse før det kan etableres et oppdrettanlegg. I Norge er dette ikke et krav.

En oppdrettsnæring som ikke truer villaksen – hva innebærer det?

Oppdrettsnæringen kan i dag ikke betegnes som bærekraftig i forhold til villaksen. Begrepet bærekraftig innebærer at næringen tar de nødvendige miljøhensyn i forhold til sine omgivelser, inkludert villaksbestandene. Næringen truer i dag en del av det biologiske mangfoldet som det er bred politisk enighet om å sikre. For at oppdrettsnæringen skal kunne karakteriseres som bærekraftig må den i første rekke løse utfordringene knyttet til lakselus og rømming av oppdrettsfisk fra oppdrettsanleggene.

Næringen har tatt tak i noen konkrete miljøproblemer og gjort en innsats for å få løst disse, blant annet redusert en overdreven bruk av antibiotika. Imidlertid gjenstår det en betydelig innsats før næringen kan karakteriseres som bærekraftig. Dette er også framhevet i stortingsmeldingen Rent og rikt hav (St. meld. Nr. 12 (2001 – 2002) der det blant annet heter:

”En forutsetning for den videre veksten i havbruksnæringen er imidlertid en langt sterkere miljøtilpasning. De største miljøutfordringene i dag er konsekvensene rømt oppdrettsfisk og spredning av lakselus har for villaksen.”

Lakselus

Både Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Statens Dyrehelsetilsyn (SDH) karakteriserer lakselusa som en av de største truslene mot villaksen. SDH sa blant annet følgende i sitt hørings svar vedrørende tildeling av nye konsesjoner for lakseoppdrett høsten 2001:

”Selv om forekomsten av lakselus i en del områder er betydelig redusert i løpet av de siste årene, representerer lakselusa fremdeles en reell og alvorlig trussel overfor våre ville bestander av laks og sjørørret i enkelte områder. Dette gjelder særlig Vestlandet hvor belastningen på villaks og sjørørret er så stor at det må reises tvil om oppdrettsnæringen drives på en bærekraftig måte.”

Det oppfordres til følgende tiltak:

- Det må stilles krav om synkroniserte avlusinger av oppdrettsanlegg på regionalt nivå. Grenseverdien for å gå inn med krav om avlusing av anlegg må senkes, og det må kreves avlusing også av slaktemoden fisk
- Oppdretterne må pålegges å variere bruk av avlusningsmidler for å motvirke fare for resistens mot midlene hos lakselusa, samt krav om at kjemisk behandling alltid skal utføres med heldekkende presenning rundt nøtene.
- Lokalisering av oppdrettsanlegg må ta utgangspunkt i faren for spredning av lakselus
- Det må finnes alternative metoder som erstatter bruk av kjemikalier til lusebekjempelse.
- Mulighetene for å ta i bruk tilgjengelig tekniske løsninger med lukkede oppdrettsanlegg må undergis en seriøs vurdering, og også bruk av ulike støtte-/tilskuddsordninger.

Rømming

Rømming av oppdrettslaks er fremdeles et stort problem. På grunn av den sterke veksten i oppdrettsnæringen, har det totale antall individer som rømmer holdt seg oppe. Rømming av fisk med lus/luselarver i tiden hvor smolten vandrer ut kan være svært negativt og forsterke problemene med lakselus. Rømt oppdrettsfisk kan gå opp i vassdragene for å gyte, og vil da i mange tilfeller ødelegge gytetroper som villaksen allerede har laget.

Oppdrettslaks gyter også sammen med villaksen, og avkommet har en langt dårligere evne til å overleve enn villaksen. Om denne innblandingen fortsetter, vil laksens produktivitet og evne til å overleve påvirkes. Regnbueørret hører ikke til i norsk natur. Men, den har nå etablert seg i flere vassdrag, og hybrider mellom laks og regnbueørret er påvist.

Det oppfordres til følgende tiltak:

- Ordning for typegodkjenning av oppdrettsanlegg (TYGUT) oppdateres og innføres
- Merkeplikt av all oppdrettslaks innføres